

Gönderim Tarihi: 10.10.2024

Kabul Tarihi: 29.01.2025

BOURDIEU'NÜN ALAN TEORİSİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE FUTBOL ALANINDA ÇEVİRİ VE ÇEVİRMENİN ROLÜ¹

Role of Translation and Translator in Football in Turkey in the Context of Bourdieu's
Field Theory

Gökhan DİNAR

Öğr. Gör., Milli Savunma Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu
gokhandinar@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6057-7042

Çalışmanın Türü: Araştırma

Öz:

Bu araştırma, küreselleşen futbol dünyasında Türk futbol sektöründeki çevirmenlerin üstlendikleri görev rollerini Pierre Bourdieu'nun habitus, alan ve ilişkisellik, oyun, konum alma, konumlanma ve ilişkisellik kavramları çerçevesinde toplumbilimsel düşünceler merceğinden incelemektedir. Çalışmanın temel sorunsalı, futbol alanında çevirmenlerin sorumluluklarının ve katkılarının sınırlarının belirlenmesindeki zorluklar ve bu belirsizliğin çevirmenlerin sahadaki rolü ve diğer futbol eyleyenleriyle ilişkileri üzerindeki etkisidir. Bu bağlamda, Bourdieu'nün habitus, alan, oyun, konum alma ve ilişkisellik kavramlarını temel alarak, Pascal Boniface'ın futbol ve küreselleşme üzerine çalışmalarıyla çerçevelendirilmiştir. Araştırmada, futbol alanındaki çevirmenlerin rolü ve sorumlulukları, alanın profesyonelleriyle yapılan görüşmeler ve tarihsel süreç analizleriyle değerlendirilmiştir. Bosman Kuralları gibi yasal düzenlemelerin ve küreselleşmenin etkisiyle oluşan yeni futbol dili ve çeviri pratikleri incelenmiştir. Bulgular, Türkiye'deki futbol tercümanlığının Avrupa'dakinden farklı bir gelişim gösterdiğini ve çevirmenlerin sadece dilsel değil, ekinel ve toplumsal bir köprü işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: alan, futbol, çeviri, habitus, eyleyen

Abstract:

This research examines the roles and responsibilities of translators in the Turkish football sector within the framework of Pierre Bourdieu's sociological concepts of habitus, field, relationality, game, positioning, and positioning-taking. The central problem of the study is the challenges in defining the boundaries of translator's responsibilities and contributions in the field of football and the impact of this ambiguity on the translator's roles and their relationships with other football actors. In this context, the study is framed by Bourdieu's concepts of habitus, field, game, positioning, and relationality, as well as Pascal Boniface's works on football and globalization. The roles and responsibilities of translators in the field of football are evaluated through interviews with professionals in the field and historical process analyses. The study also investigates the new football

¹ Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Fransızca Mütercim-Tercümanlık Yüksek Lisans Programında Prof. Dr. Emine Bogenç DEMİREL ve Dr. Pınar GÜZELYÜREK ÇELİK danışmanlığında yürütülmüş Türkiye'de Futbol Alanında Farklı Eyleyenler: Çeviri ve Çevirmenin Rolü adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

language and translation practices shaped by globalization and legal regulations such as the Bosman Rules. The findings reveal that football translation in Turkey has developed differently compared to Europe, demonstrating that translators act not only as linguistic but also as cultural and social bridges.

Keywords: field, football, translation, habitus, actor

1. GİRİŞ

Futbol, tarihsel süreçte sadece bir oyun olmanın ötesine geçerek, küresel ölçekte önemli bir toplumsal, ekonomik ve kültürel fenomene dönüşmüştür. Her ne kadar futbolun kesin bir başlangıç tarihi belirlenemese de dünyanın dört bir yanında farklı yaş gruplarını kendine çeken ve kıtaları aşan bir etki alanı yaratması, onu incelemeye değer bir araştırma konusu haline getirmektedir. Özellikle 1995 yılında yürürlüğe giren Bosman Kuralları ile futbolcuların serbest dolaşım hakkı kazanması, futbol alanında çok dilli ve çok kültürlü bir ortamın oluşmasına yol açmış, bu da profesyonel futbol kulüplerinde çevirmenlere olan ihtiyacı artırmıştır.

Bu araştırma, Türkiye’de futbol çevirmenlerinin rolünü ve konumunu Pierre Bourdieu’nun sosyoloji alanında geliştirdiği ve önemli kavramlarından olan alan (fr. *champ*) çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel sorunsalı, futbol alanında çevirmenlerin sorumluluklarının ve katkılarının sınırlarının belirlenmesindeki zorluklar ve bu belirsizliğin çevirmenlerin sahadaki rolü ve diğer futbol eyleyenleriyle ilişkileri üzerindeki etkisidir. Bourdieu’nun habitus, alan, oyun, konum alma ve ilişkisellik kavramları, Pascal Boniface’ın futbol ve küreselleşme üzerine çalışmalarıyla birlikte, araştırmanın teorik çerçevesini oluşturmaktadır.

Modern spor kavramına bir tanımlama yaparken Bourdieu ‘nün modern spor ile ilgili *Question de Sociologie*, 1984 adlı yapıtının bir bölümünde yapmış olduğu değerlendirmeleri yol gösterici olmuştur. Modern spor kavramını, çalışmamız özelinde ise modern futbol kavramını açıklarken şöyle bir değerlendirme yapılabilir. Toplumsal bir olgu olan sporun, modern spora doğru gidişinde ilk önce tarihsel ve toplumsal etkenleri sorgulamak gerekmektedir. Yani toplumsal etkenleri incelerken kurumların oluşum sistemini, bu sistemleri çıkaran etkenleri veya direk ya da dolaylı olarak sporun üretim ve tüketiminin var olmasıyla bağlantılı olan eyleyenleri incelemek gerekmektedir. (Bourdieu, 1984, s.174)

Bu bağlamda bu sporun tarihsel ve toplumsal gelişim sürecine değinmek aynı zamanda alanın gelişip büyüme sürecine de dahil olan eyleyenlerin gelişip büyümesine de açıklık getirecektir. Bize göre eyleyenler; alanda konum alan ve bir ürün olarak futbolun tarihsel

sürecinden günümüze kadar oluşum ve gelişim sürecine katılım sağlayan aktörlerdir.

Bourdieu'nün kavramsal çerçevesi kullanılarak, futbol çevirmenlerinin alandaki konumları, habitusları ve diğer eyleyenlerle kurdukları ilişkiler incelenecektir. Bu yaklaşım, futbol çevirmenliğinin profesyonelleşme sürecini anlamak ve alandaki dinamikleri açıklamak için sistematik bir bakış açısı sunmaktadır. Böylece çalışma hem çeviribilim literatürüne katkı sağlamakta hem de futbol endüstrisinde çevirmenlerin değişen rolüne dair ışık tutmaktadır.

Bu spor, 1800'lerin sonlarına uzanan süreçte, FIFA (Fr. Fédération Internationale de Football Association / Tr. Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği), UEFA (Fr. Union des Associations Européennes de Football / Tr. Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) ve TFF (Türkiye Futbol Federasyonu) gibi organizasyonların katkılarıyla küresel düzeyde organize olmaya başlayan bir alan olarak kabul görmesi, oyunun düzenlemelerinin, teknik ve atletik özelliklerinin farklı toplumlarda benimsenmesiyle kendine özgü düzenlemelerini ve kurumlarını inşa etmiştir.

Kuper'in *Futbol Asla Sadece Futbol Değildir, 1994*, adlı yapıtında, futbolun toplum-ekinsel etkilerini keşfetmesi, futbolun yalnızca sportif bir etkinlikten ibaret olmadığını, aynı zamanda toplumsal yapının bir yansıması olduğunu öne sürmüştür.

Futbol ve çeviri birlikteliği sporun küresel erişimini ve çok dilli yapısını yansıtan çeşitli faaliyet ve zorlukları kapsamaktadır. Akademik literatürde futbol çevirisi üzerine yapılan çalışmalar son yıllarda artış göstermekle beraber hala sınırlı sayıdadır.

Ülkemizde özellikle spor çevirmenliği alanında yapılan akademik çalışmalar dikkat çekerken futbol alanında yapılan çalışmalarda Alev Bulut'un *Türkiye'de Futbol Çevirmenliği, 2018* kitabı literatürde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, bu alanda yapılan bazı tez çalışmaları alana ayrıca katkı sunmaktadır.

Uluslararası alanda bir tarama yaptığımızda ise; futbol çevirisi, alanın farklı yönlerine odaklanan çeşitli çalışmalarda vurgulandığı gibi, bir dizi etkinliği ve zorluğu kapsar. Özellikle son dönemlerde Çin, Suudi Arabistan gibi ülkelerin futbol yatırımları dikkat çekmektedir. Bu yatırımlar beraberinde futbol alanının birer eyleyeni olarak futbol tercümanlığını da alana dahil etmektedir. Çin'de futbol çevirmenliği mesleğinin gelişiminde, çok dilli futbol kulüplerinde çevirmenlere rehberlik etmeyi ve mesleğin

teorik çerçevesini zenginleştirmeyi amaçlayan toplumbilimsel çerçeveden inceleyen çalışmalar yer almaktadır. (Jiang, 2019)

Yine bu bağlamda güncel çalışmalar incelendiğinde kulüplerin uluslararası iletişim kanallarını zenginleştirmeyi amaçlayan yayınları ve spora özgü terminolojiyle ilgili çalışmalarda alana katkı sunmaktadır. Ulusal ve uluslararası anlamda yapılan araştırmaların futbolun daha çok diline odaklandığı fakat bu alanın en yeni eyleyenlerinden biri olarak gördüğümüz profesyonel futbol çevirmenleri özelinde çok durulmadığı görülmüştür.

Futbolun hem yerel hem küreselde taşıdığı bu önemden yola çıkarak, bu çalışmada Futbolun tarihçesi, Türkiye’deki gelişim süreci ve alanda yer alan farklı eyleyenler üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda futbolun sahip olduğu güç ve etki hem bir oyun hem de bir alan olarak ele alınmış ve sonrasında yapılan değerlendirmeler çeviri ve çevirmen özeline indirgenerek çalışmanın temel sorunsalına yönelik saptamalar yapılmıştır. Bourdieu’nün kuramsal çerçevesinde *alan* olarak kavramsallaştırılan futbol, tarihsel süreç içinde toplumsal-ekonomik ve ekinse değişimlerle, bu alanın eyleyenleri olan futbolcular, antrenörler, taraftarlar ve sponsorlar gibi paydaşların etkisiyle şekillenmiştir. Her toplumsal alanın kendi sermaye birikimi, kuralları ve ilişkisel dinamikleri vardır; futbol da bu çerçevede, çok yönlü bir toplumsal yapı olarak incelenmektedir. Türkiye’de, küreselleşme süreciyle yeni eyleyenlerin futbol alanında rol almaya başlaması, bu alanın dinamik yapısının göstergesidir. Böylece Bourdieu’nün alan kavramı ile kurmuş olduğumuz çatı diğer kavramları da çatısı altında değerlendirilmiştir. Bu alanın genişlemesi ve büyümesiyle özellikle futbol çevirmenleri, futbolun ulusal sınırları aşan etkileşiminde önemli bir rol üstlenmiştir.

Bir diğer noktada ise temel kavramlarımızdan olan habitus kavramı alanda yer alan eyleyenlerin belirledikleri stratejiler doğrultusunda elde etmeye çalıştıkları çıkar, yani *illusio* için belirledikleri ve kullandıkları davranış biçimleri olarak kullanılmıştır.

Futbolun evrensel bir alan haline gelmesinde küreselleşmenin etkileri büyüktür. Fransız sosyolog Pascal Boniface *Football and Globalization* (2006, s. 14) eserinde: “Dünyada futbolun fethine direnmek isteyen küçük bir alan bile yok”, ifadesiyle futbolun toplumsal yapılar ve küreselleşme üzerindeki etkisini ortaya koyar. Boniface’in görüşleri doğrultusunda, futbol çevirmenlerin sahadaki rolü *konuk vatandaşlık* kavramı ile ele alınır (Demirel Bogenç, 2014, s. 409).

Bu doğrultuda, futbol çevirmenlerin rolü, futbolun çok dilli küresel bir arenaya dönüşmesiyle artarak önem kazanmıştır.

Bu araştırma, futbol alanındaki çevirmenlerin etkileşim ağlarını, onların toplumsal ve mesleki rollerini Bourdieu'nün ilişkisel toplumbilim anlayışıyla analiz ederek, futbolun bir sosyal olgu olarak nasıl bir yapı kazandığını anlamamıza katkı sağlamaktadır (Demirel Bogenç, 2014, s. 403). Bu bilgiler bağlamında, bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranması hedeflenmektedir:

Futbolda çevirmenlerin sorumluluklarının ve katkılarının sınırlarının belirlenmesinde yaşanan zorluklar nelerdir? Bu belirsizliğin, çevirmenlerin sahadaki rolü ve diğer futbol eyleyenleriyle ilişkileri üzerindeki etkisi nasıl şekillenmektedir?

Küreselleşmenin etkisiyle artan çok dilli futbol ortamında çeviriye duyulan gereksinim hangi etkenlerle belirlenmektedir? Küresel futbol endüstrisindeki ekinsel ve ekonomik dönüşümler, çevirmenlerin profesyonel sorumluluklarına ve mesleki pozisyonlarına nasıl bir etkide bulunmaktadır?

Bourdieu'nun habitus ve alan gibi kavramları, futbol çevirmenlerin toplumsal konumlarını ve sahadaki etkileşimlerini anlamada nasıl bir katkı sunmaktadır?

Türkiye ve Avrupa'daki futbol çevirmenleri arasındaki rol ve sorumluluk farklılıkları nelerdir?

Bu sorunsalların yanıtlanmasıyla, futbol alanında çevirmenlerin rolünü küreselleşme, ekinsel ve ekonomik dinamikler ile toplumbilimsel yapıların etkisi bağlamında ele almak için temel tartışma noktaları ortaya çıkacaktır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, futbol alanında çevirmenlerin rolü ve konumunu Bourdieu'nün toplumbilim kavramları çerçevesinde incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Bu çalışma, Pierre Bourdieu sosyolojisinin temel kavramları ve Pascal Boniface'ın futbol ve küreselleşme üzerine çalışmaları temelinde şekillenmiştir. Çalışmanın temelinde Bourdieu'nün alan teorisi yer almakta olup, Boniface'ın futbol ve küreselleşme üzerine yaptığı çalışmalardan yararlanılmıştır. Futbolun tarihsel gelişim sürecinde çevirmenlerin konumu, küreselleşmenin etkisi ve Bosman Kuralları gibi dönüm noktaları toplumsal bir olgu haline gelen futbolun bu süreçte yaşadığı dönüşümleri sorgulamak için ele alınmıştır. Araştırma kapsamında, Türkiye ve Avrupa'da futbol alanında görev yapan çevirmenlerle ve medya alanında görev alan eyleyenlerle görüşmeler yapılmış, medya ve futbolun dilinde yaşanan değişimler gözlemlenmiştir.

Bourdieu sosyolojisi bağlamında çalışmamızda kullanılan kavramsal çerçeve ise şu şekilde ele alınmıştır: Alan kavramı, futbol endüstrisini kendi kuralları, hiyerarşisi ve sermaye biçimleri olan bir toplumsal uzam olarak kavramsallaştırmayı sağlar. Bu alanda çevirmenler, diğer eyleyenlerle (futbolcular, teknik direktörler, yöneticiler, medya) sürekli etkileşim halindedir. Habitus kavramı, çevirmenlerin mesleki deneyimlerle edindikleri, alandaki konumlarını belirleyen ve diğer eyleyenlerle ilişkilerini şekillendiren eğilimler bütünüdür ifade eder. İlişkisellik ilkesi, çevirmenlerin konumunun ve rolünün diğer eyleyenlerle kurdukları ilişkiler ağı içinde anlam kazandığını vurgular.

Çevirmenlerin sahip oldukları sermaye biçimleri (kültürel, sosyal, sembolik), onların alandaki güç ve etkilerini belirler. Konum alma ve konumlanma kavramları, çevirmenlerin alandaki stratejik tercihlerini ve kurumsal yapıdaki yerlerini açıklar. İllusio, çevirmenlerin futbol alanındaki rollerine olan inançlarını ve motivasyonlarını ifade eder. Boniface'ın vurguladığı küreselleşme olgusu, futbolun ulusal sınırları aşarak çok dilli ve çok kültürlü bir endüstri haline gelmesini ve bu süreçte çevirmenlerin artan önemini açıklar. Bu kavramsal çerçeve, futbol alanında çevirmenlerin değişen rolünü ve konumunu sistematik bir şekilde analiz etmemize olanak tanımaktadır.

Bu doğrultuda, alanda var olan her şey bir ilişkisellik bütünü içerisinde görülerek etkileri üzerinde bir değerlendirilmede bulunulmuştur. Yapılan görüşmeler, incelemeler doğrultusunda alanın yeni eyleyenlerinden futbol tercümanlarının rolleri üzerine değerlendirmeler bağlantılar ve ilişkisellikler bütününde bir yaklaşımla yapılmıştır.

2.1. Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşmeler, futbol çevirmenlerinin mesleklaşma süreci, alandaki rolleri, sorumlulukları ve karşılaştıkları zorluklar üzerine açık uçlu sorular aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecine üç profesyonel futbol çevirmeni ve bir spor gazetecisi dahil edilmiştir. Ayrıca bir çevirmenin açık kaynaklardan elde edilen röportajından elde edilen veriler de kullanılmıştır.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın veri toplama süreci, futbol alanında farklı pozisyonlarda görev yapan profesyonellerle gerçekleştirilen görüşmelere dayanmaktadır. Türkiye'nin önde gelen futbol kulüplerinden birinde

profesyonel çevirmen olarak görev yapmış olan Deniz Sarıtaç ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Uluslararası futbol çevirmenliği ve kitap çevirisi alanlarında deneyim sahibi olan İngiliz vatandaşı Marc Joss ile çevrimiçi platformda bir görüşme yapılmıştır. Ülkemizde farklı futbol kulüplerinde uzun yıllar çeviri faaliyetleri yürütmüş olan Vedat Kavi ile çevrimiçi ortamda görüşülmüştür.

Çeşitli futbol kulüplerinde çevirmenlik deneyimine sahip Halil Yazıcıoğlu'nun açık kaynaklarda yer alan röportajından elde edilen veriler de araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca, futbol medyası perspektifinden çevirmenlerin rolünü değerlendirmek amacıyla, dönemin Habertürk gazetesi yazarı Erhan Telli ile çevrimiçi bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, futbol çevirmenliği mesleğinin farklı boyutlarını ve alandaki konumunu anlamak için zengin bir veri kaynağı sunmuştur.

2.3. Veri Analizi

Elde edilen veriler, Bourdieu'nün kuramsal çerçevesi doğrultusunda izleksel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu analizde, futbol çevirmenlerin alandaki konumları, habitusları ve diğer eyleyenlerle kurdukları ilişkiler özelinde derinlemesine bir inceleme yapılmıştır. Ayrıca veriler, yorumbilimsel bir yaklaşımla ele alınmış, çevirmenlerin deneyimleri ve anlatıları bütünsel bir bakış açısıyla yorumlanmıştır. Bu yorumbilimsel analiz, futbol alanındaki çevirmenlik mesleğinin gelişimi ve dönüşümüne dair daha derinlemesine bir anlayış kazanmamıza katkı sağlamıştır.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, nitel bir çalışma olarak tasarlanmış ve veri toplama süreci 2017 yılına kadar olan çalışmalardan gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde futbol çevirmenliğinin Türkiye'de henüz kurumsallaşmamış yapısı ve mesleğin profesyonelleşme sürecinin başlangıç aşamasında olması, profesyonel futbol takımlarının tercüman kadrolarının sınırlı olması katılımcı sayısını sınırlandıran temel etkenler olmuştur. Araştırma kapsamında üç profesyonel futbol çevirmeni ve bir spor gazetecisi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Metodolojik açıdan, nitel araştırmanın doğası gereği, elde edilen bulguların genellenebilirliği katılımcı sayısı ve dönemin koşulları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, araştırmanın keşfedici (ing.exploratory) niteliği ve Türkiye'de spor çevirmenliği bağlamında ele alınmadan özellikle futbol çevirmenliği alanında yapılan ilk kapsamlı akademik çalışmalardan birisi olması, bulguların değerini

artırmaktadır. Gelecek araştırmalar için, daha geniş bir örneklem grubuyla ve farklı ligleri kapsayan karşılaştırmalı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

3. TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE FUTBOL VE TEKNOLOJİ

3.1. Futbol ve Teknolojinin Tarihsel Gelişimi

Futbol, günümüzde küresel ölçekte en çok takip edilen ve en geniş izleyici kitlesine sahip spor dalı olarak tanınmaktadır. Bununla birlikte, futbolun tarihsel gelişim süreci üzerine elimizde bulunan belgeler sınırlıdır. Futbolun dünya çapında yayılması, sadece bir spor dalı olmasının ötesinde, farklı kıtalarda ve ekinlerde geniş bir toplumsal etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu yayılma süreci, Batı'dan Doğu'ya, Kuzey'den Güney'e doğru genişleyen bir ilgi ağı yaratmıştır. Oyunun uluslararası izleyici kitlesine ulaşmasında özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısında başlayan teknolojik gelişmeler, seyahat imkanlarının artması ve futbolun daha organize bir yapıya kavuşması gibi etmenler büyük rol oynamıştır. Bu kapsamda, yalnızca futbol oynayanların değil, izleyicilerin de spora olan ilgisinin arttığı ve oyunun toplumsal bir olgu olarak yerleşik hale geldiği gözlemlenmiştir (Artun, vd., 1992).

3.2. Futbolun Kökeni ve Tarihsel Dönüşümü

Futbolun başlangıcına dair elimizde bulunan kesin belgeler sınırlı olsa da bu oyunun farklı yaş gruplarından geniş bir kitleyi kendine çeken küresel bir fenomen haline geldiği tartışmasızdır. Futbolun kökeni, bazı tarihsel kanıtlar aracılığıyla aydınlatılmaya çalışılmıştır; örneğin, eski Mısır mezar duvarlarında ayakla top oynayan figürlerin yer alması, bu sporun tarihsel olarak köklü bir geçmişe sahip olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, farklı ekinlerde ayakla oynanan oyunların yer alması, futbolun tarihsel gelişim sürecinin tek bir kaynağa dayandırılmayacağını göstermektedir (Artun, vd. 1992).

Futbolun tarihsel kökenine dair Türkiye'de de çeşitli teoriler bulunmaktadır. TFF tarafından yayımlanan bazı kaynaklarda, Türk bilim adamı Kaşgarlı Mahmud'un *Divânu Lugâti't-Türk* (1072-1074) adlı yapıtında, eski Türk kabilelerinin Orta Asya'da *tepük* adı verilen futbol benzeri bir oyun oynadığından bahsedilir. *Tepük* oyununda kullanılan topun keçî kılı veya keçe ile kaplandığı ve daha sonra farklı materyallerle geliştirildiği ifade edilir (Artun vd. 1992, s. 8). Diğer yandan, İngiltere'nin modern futbolun doğuş yeri olduğuna dair geniş bir kabul bulunur. TFF'nin kayıtlarında: "Kökeni ne olursa olsun, futbolun İngiltere'de 12. yüzyıldan

beri oynandığı doğrulanabilir bir gerçektir” (Artun, vd, 1992, s. 9) şeklinde bir ifade yer alır.

Futbolun kurallarının oluşturulması, modern futbolun gelişiminde önemli bir dönüm noktasıdır. 1863 yılında Londra’da yapılan toplantıyla, futbolun ilk kuralları belirlenmiş ve Rugby ile futbolun ayrımı yapılmıştır. Aynı yıl, İngiltere’de ilk futbol organizasyonunun kurulması, modern futbolun temellerini atan önemli bir gelişme olarak kabul edilir. Bu organizasyonel yapı, futbolun belirli bir düzen içinde oynanmasına imkân sağlamış ve ulusal futbol federasyonlarının kurulmasının önünü açmıştır (Doruk, 2006, s. 28-29).

3.3. Futbolun Küresel Yayılımı ve Türkiye’ye Girişi

Futbol, İngiltere’de organize bir spor haline geldikten sonra hızla Avrupa kıtasına ve diğer bölgelere yayılmıştır. Deniz yolculukları, motorlu taşımacılık, sömürgecilik faaliyetleri ve askerî çatışmalar gibi etkenler, futbolun farklı ülkelerde yayılmasına katkıda bulunmuştur. Futbolun organize bir spor olarak benimsenmesinde İngiltere dışında ilk futbol federasyonlarının kurulması önemli bir gelişme olarak kabul edilir. Bu bağlamda, 1889 yılında Hollanda ve Danimarka, 1891’de Yeni Zelanda, 1893’te Arjantin ve diğer birçok ülke tarafından futbol federasyonları kurulmuş ve bu ülkeler de futbolun yaygınlaşmasında aktif rol oynamışlardır. Türkiye ise 1923 yılında kendi futbol federasyonunu kurarak uluslararası futbol sahnesinde yerini almıştır (Artun, vd. 1992)

Türkiye’de futbolun başlangıcı, özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde ülkeye gelen yabancı tüccarların toplumsal faaliyetleri aracılığıyla gerçekleşmiştir. İngiliz tüccarlar, Osmanlı topraklarında tütün ve pamuk endüstrisinde yer alırken futbolun da yerel halk tarafından tanınmasına vesile olmuşlardır. İzmir ve Selanik gibi liman kentlerinde oynanan futbol maçları, ilk izleyiciler arasında kadın ve çocukların bulunduğu bir sosyal etkinlik haline gelmiştir (Artun, vd., 1992, s. 11). Osmanlı gençleri bu yeni spora ilgi duymuş, ancak dönemin toplumsal kısıtlamaları nedeniyle başlangıçta futbol etkinliklerine katılamamışlardır.

Bu dönemde, futbolun millî duyguların yükselmesine katkıda bulunduğu görülür. İşgal yıllarında İngiliz ve Fransız takımlarına karşı oynanan futbol maçlarında Fenerbahçe gibi Türk takımlarının kazandığı zaferler, halkın moralini yükseltmiş ve futbolun millî duygulara hitap eden bir spor dalı olarak benimsenmesini sağlamıştır. Fenerbahçe’nin işgal güçlerine karşı elde ettiği galibiyetler, İstanbul halkının millî duygularını

güçlendirmiş ve bu dönemin en önemli olaylarından biri olarak kayıtlara geçmiştir (Fenerbahçe, 2015).

Futbol, başlangıcından bu yana çeşitli ekinsel ve toplumsal bağlamlarla ilişkilendirilmiş hem yerel hem de küresel düzeyde bir toplumsal görüngü olarak geniş kitlelere ulaşmıştır. Tarihsel süreçte bir eğlence ve spor etkinliği olarak başlayan futbol, zaman içinde bir toplumsal bütünleşme unsuru olarak işlev görmüş, ulusal ve uluslararası boyutlarda birleştirici bir güç haline gelmiştir. 19. yüzyılın sonlarında İngiltere’den dünya sahnesine yayılan bu spor dalı, özellikle İngilizlerin sömürgecilik faaliyetleri ve askerî hareketlilikleri aracılığıyla evrensel bir görüngü olarak şekillenmiştir. Günümüzde, futbolun küresel ölçekte kabul gören ve geniş kitleleri bir araya getiren bir spor dalı olduğu açıktır.

3.4. Dünya Kupası Tarihi ve Tarihsel Dönüşüm

Dünya Kupası, futbolun küresel çapta yayılmasında ve bununla birlikte futbolun uluslararası yapısının güçlenmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu turnuva, yalnızca bir spor etkinliği olarak kalmamış, aynı zamanda çok farklı coğrafyalardan, dinlerden, etnik kökenlerden ve ekinsel özelliklerden gelen ulusları birleştiren saygın bir organizasyon olma özelliğini kazanmıştır.

20. yüzyılın başlarında başlayan bu organizasyon, futbolun evrensel anlamda kabul görmesinde ve farklı ekinlerin birleşmesinde önemli bir araçtır. 1928’de Amsterdam’da düzenlenen FIFA Kongresi’nde Jules Rimet’in öncülüğünde, uluslararası bir şampiyona düzenlenmesine karar verilmiş ve 1930’da ilk Dünya Kupası turnuvası Uruguay ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir (FIFA, 2015).

Dünya Kupası’nın başlangıcında, turnuvaya katılım, daha çok belirli coğrafi bölgelerdeki ülkelerle sınırlı kalmıştır. Ancak zamanla, futbolun küresel yayılımı ve rekabetin artmasıyla turnuvaya katılan ülke sayısı önemli ölçüde artmıştır. 1930’dan 2014’e kadar olan süreçte, Dünya Kupası organizasyonunun etki alanı, sadece katılımcı ülke sayısı ile değil, aynı zamanda turnuvanın izlenme oranları ve küresel medya etkisiyle de büyümüştür. Örneğin, 1930’daki ilk turnuvada 14 ülke yer alırken, 2014 yılında Brezilya’da düzenlenen Dünya Kupası’na 32 ülke katılmıştır. Bu büyük değişim, futbolun küresel bir olgu haline geldiğini ve rekabetin sadece elit takımlar arasında değil, dünya çapında tüm ülkeler arasında gerçekleştiğini göstermektedir (FIFA, 2014).

Sosyal medya, Dünya Kupası'nın küresel etkisini arttıran bir diğer önemli faktördür. 2014 Dünya Kupası, sadece stadyumlarda değil, aynı zamanda sosyal medya platformlarında büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. FIFA'nın verilerine göre, turnuva sırasında Twitter'da 672 milyon tweet atılmış ve 35,6 milyon tweet ile en çok tartışılan olay, Almanya'nın Brezilya'ya karşı 7-1'lik zaferi olmuştur. Facebook ise, 350 milyon kişinin turnuvaya sanal olarak katıldığını ve 3 milyar etkileşim olduğunu raporlamıştır (FIFA, 2014). Bu veriler, Dünya Kupası'nın yalnızca fiziksel olarak değil, aynı zamanda dijital ortamlarda geniş bir izleyici kitlesi tarafından takip edildiğini ve sporun küresel etkileşimdeki gücünü vurgulamaktadır.

Dünya Kupası'nın sosyal, ekinsel ve ekonomik boyutları da zaman içinde evrilmiştir. 1938'deki faşist İtalya'nın Macaristan'a karşı kazandığı finalin öncesinde, Mussolini'nin futbolculara: "Zafer ya da ölüm" şeklinde bir telgraf gönderdiği bilinir. Bu, futbolun sadece bir spor dalı olmadığını, aynı zamanda bir toplumsal-politik araç olarak kullanıldığını gösterir (Boniface, 2006). Ayrıca, turnuvanın sponsorluk gelirleri önemli bir dönüşüm geçirmiştir. FIFA'nın 1990'da 95 milyon İsviçre frangı olan yayın gelirleri, 2006'da 1,5 milyar İsviçre frangına yükselmiştir (FIFA, 2014). Bu finansal artış, Dünya Kupası'nın endüstriye dönüşümünü ve küresel çapta büyük bir ekonomik etki yarattığını gösterir.

Dünya Kupası'nın bir diğer önemli dönüşümü, futbolun ulusötesi bir öge haline gelmesidir. Özellikle Bosman Kararı'ndan sonra futbolcuların serbest dolaşım hakları, futbolu küresel bir alan haline getirmiştir. Bu gelişmeler, ulusal kimliklerin giderek daha belirsizleşmesine yol açmıştır. Örneğin, 2014 Dünya Kupası'nda Fildişi Sahili millî takımının kadrosu, farklı ülkelerden gelen futbolcularla doluydu ve bu durum futbolun küreselleşmesini simgeliyordu (Boniface, 2006).

3.5. Popüler Ekinin Örneği Olarak Futbol

Futbol, yalnızca fiziksel bir aktivite olmanın ötesinde, ekinsel ve toplumsal bağlamda da önemli bir rol oynar. Bu sporu ve onun toplumsal etkilerini anlamak, futbolun popüler ekinle olan ilişkisinin kavranmasını sağlar. Ünal Şentürk ekinin, insanların fiziksel ve manevi gereksinimleri belirlediğini ve bunun oyunla ilişkilendirilen ekini şekillendirdiğini belirtir. (Şentürk, 2007, s. 25), Futbolun tarihsel olarak toplumları nasıl etkilediği ve dönüştürdüğü, bu bağlamda büyük önem taşır. Futbol, tarih boyunca, savaş gibi toplumsal kaos dönemlerinde bile ilgi görmeye devam etmiş ve bu süreçte sosyal bağları güçlendiren bir işlev üstlenmiştir. Örneğin, futbol,

toplumsal kimlikleri ifade etmek ve ekinel öğeleri yansıtmak için önemli bir araç olmuştur. Barselona gibi kulüpler, sadece spor takımları değil, aynı zamanda toplumsal ve politik kimliklerin birer temsilcisi haline gelmiştir. Futbol, küreselleşme ile yerel bir etkinlikten dünya çapında bir görüngü haline gelmiştir.

Futbol, özellikle kitle iletişim araçları ve medya sayesinde, popüler ekinin bir parçası olarak geniş bir etki alanı yaratmıştır. Futbol, medyanın ve reklamın etkisiyle ticarileşmiş, oyuncular sadece sahada değil, aynı zamanda reklam yüzleri olarak karşımıza çıkmıştır. Jean Baudrillard, modernötesi toplumun bir tüketim toplumu olduğuna vurgu yaparak, futbolun ticarileşen ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda şekillenen bir ekin ürünü olduğunu belirtmiştir (Şentürk, 2007, s. 32).

Futbolun, popüler ekinle olan etkileşimi, sadece ekonomik kazançlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumsal güç mücadeleleri ve duygusal yansımalarla şekillenmiştir. Bu mücadele ve iktidar dinamikleri, futbolun hem toplumsal hem de ekinel boyutunu etkileyen önemli faktörlerden biri olmuştur. Bourdieu'nün iktidar mücadelesine dair görüşü, futbolun toplumsal alandaki sürekli güç çekişmeleri ve toplumsal duygularla bağlantılı dinamiklerini anlamamıza yardımcı olmuştur (Demirel Bogenç, 2014, s. 411).

Sonuç olarak, futbol, sadece bir spor olarak değil, aynı zamanda ekinel ve toplumsal etkileriyle popüler ekinin bir parçası olarak karşımıza çıkar. Futbol, küreselleşme ve ticarileşmenin etkisiyle, ekonomik çıkarlar ve toplumsal mücadeleler doğrultusunda evrimleşerek hem bir endüstri hem de bir ekinel ifade biçimi haline gelir.

3.6. Futbol ve Medya

Futbol, tarihsel olarak dönüşerek küresel bir endüstriyel görüngü haline gelir ve bu süreçte medya ile önemli ilişkiler geliştirir. Medyanın, futbolun küreselleşmesinde oynadığı rol, futbolun popüler ekindeki yerini pekiştiren en önemli faktörlerden biridir. Medya, genel olarak *tüm basılı ve elektronik basın* olarak tanımlanabilir; bu kapsamda dergiler, kitaplar, gazeteler, radyo ve televizyon gibi iletişim araçları yer alır (Donuk, 2006, s. 35).

Teknolojik gelişmelerin ve küreselleşmenin etkisiyle, toplumlar yerel bağlamlardan küresel bağlamlara geçiş yapar ve medya bu dönüşümde önemli bir rol oynar. Özellikle futbol, bu toplumsal dönüşümde kendi yerini bulur ve sahadaki etkisini genişletir. Medyanın futbol ile ilişkisi, ilk olarak

radio aracılığıyla başlar, daha sonra televizyonun devreye girmesiyle büyük bir ivme kazanır. Futbol, radyo ile ilk kez kitlelere ulaşırken, televizyonun yaygınlaşmasıyla bu etki daha da artar.

Türkiye’de futbolun medya ile olan ilişkisi, ilk canlı radyo yayınının 1933’te yapılmasıyla başlar, bu yayının konusu bir futbol maçı olur. Daha sonra, 1971 yılında TRT, Ankara dışından bir futbol maçını canlı yayınlayarak futbolun ekinsel önemini pekiştiren bir adım atar (trt.com, 1999-2005, [20.09.2015]). Bu gelişmeler, futbolun medya aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlar ve futbolun toplumsal rolü giderek güçlenir.

Medyanın futbol üzerindeki etkisi, sadece radyo ve televizyon ile sınırlı kalmaz, internetin devreye girmesiyle daha da genişler. İnternet, tüm kitle iletişim araçlarını bir araya getirerek futbolun daha hızlı bir şekilde küreselleşmesine olanak tanır. Futbol, internet ortamında yeni bir varlık kazanır ve bu yeni mecra, futbolun sosyal etkilerini pekiştirir. Medyanın futbol üzerindeki etkisi, katılımcıların çeşitliliğini artırır ve bu gelişmeler futbolun rolünü sürekli olarak dönüştürür. Futbol ve medya arasındaki ilişki, futbolun küresel bir fenomen haline gelmesinde önemli bir rol oynar. Medya, futbolu sadece bir spor dalı olarak değil, aynı zamanda ekinsel ve toplumsal etkileri olan bir öge olarak sunar ve bu şekilde futbol, popüler ekinin önemli bir bileşeni haline gelir.

Futbol ve medya ilişkisi, özellikle televizyon ve radyo aracılığıyla önemli bir dönüşüm yaşar. 20. yüzyılın başlarında televizyonun günlük yaşamımıza dahil olması, futbolun küresel bir görüngenye dönüşmesini hızlandıran temel etkenlerden biri olur. Televizyon, futbolu sadece yerel alanlardan çıkararak geniş bir kitleye ulaştırmakla kalmaz, aynı zamanda futbolun toplum içindeki ekinsel ve ekonomik etkilerini pekiştirir.

Televizyonun futbolla olan ilişkisi, özellikle 1954’teki Dünya Kupası ile dikkat çeker. İlk kez İsviçre’den canlı olarak yayınlanan bu maç, futbolun küresel yayılımına önemli bir adım olur. Maçın finaline 64.000 kişi stadyumda yer alırken, izleyicilerin televizyonlar üzerinden maçı izleme oranı büyük bir artış gösterir (Klose, 2014, s. 376). Bu gelişmeler, televizyonun futbol üzerindeki etkisini pekiştirir ve futbolun medya ortamındaki statüsünü sağlamlaştırır.

Televizyon, futbolun tüketici ekinde daha görünür olmasını sağlar ve futbol, televizyon sayesinde büyük bir endüstriye dönüşür. UEFA Genel Sekreteri Gerhard Aigner bu durumu: “Televizyon günümüzde her şeyi yönetir. Futbol, endüstriyel bir sektöre dönüşürken aynı zamanda tele-futbola dönüşmüştür” (Akşar, 2005, s. 22) şeklinde ifade eder.

Televizyonun, futbolu sadece bir spor olarak değil, aynı zamanda kitleleri birleştiren bir gösteri haline getirdiği bir dönemde, futbolun medya ile ilişkisi daha da derinleşir.

Televizyon kanallarının aynı gün içerisinde çok sayıda futbol maçını yayınlaması, futbolun medyadaki hakimiyetini ve izleyici üzerindeki etkisini açıkça gösterir. Bu durum, futbolun sadece bir spor dalı olmaktan çıkıp önemli bir medya içeriği haline geldiğinin somut bir göstergesidir. Maç öncesi ve sonrası yayınlarla, futbolun televizyon kanallarının yayın sürelerini işgal etme kapasitesi, sporun büyük bir medya görüngüsü haline gelmesini sağlar. Bu süreçte futbolun medya üzerindeki etkisi, sadece televizyonla sınırlı kalmaz, basılı medya önemli bir rol oynar. Futbol ve medya arasındaki ilişkiler, gazeteciler ve spor yorumcuları için yeni fırsatlar yaratır ve futbolun küreselleşmesinde önemli bir etken olur. Sonuç olarak, futbol ve medya arasındaki ilişki, futbolun sadece bir spor dalı olarak değil, aynı zamanda küresel bir endüstri ve ekin sel görüngü olarak büyümesine önemli katkılar sağlar. Televizyon, futbolun küresel yayılımını hızlandırır, futbolun ekonomi, ekin ve toplum üzerindeki etkilerini derinleştirir. “Bourdieu alana giren herkesin sonunda bir “illusio” yani çıkar peşinde koştuğunu vurgular ; bu çıkarlardan birinin de maddiyat olduğu açıktır.” (Demirel, Bogenç 2014, 411) Televizyonun futbolla olan ilişkisi, sadece spor yayıncılığı değil, aynı zamanda sponsorlar, kulüpler ve medya arasındaki iş birliklerini güçlendirir.

İnternet, hızla günlük yaşamımıza tümleşik olarak, tüm yaş gruplarındaki bireyleri dijital dünyanın dinamiklerine katılmaya teşvik eder. Yedi yaşından yetmiş yaşına kadar geniş bir yaş yelpazesinde, bireyler yalnızca bu dijital çağın bir parçası olmakla kalmaz, aynı zamanda interneti küresel bağlantı sağlayan ve etkili bir iletişim aracı olarak benimser. İnternetin toplumsal yaşantımızla bütünleşmesiyle, futbol bu hızlı değişime ayak uydurur ve küresel marka kimliği bu dijital dönüşümden etkilenir. Futbol, metalaştırılmış bir ürün olarak televizyon ve radyo gibi kitle iletişim araçlarıyla geniş kitlelere ulaşırken, internetin hayatımıza girmesiyle futbolun günlük yaşantımıza her an eşlik etme durumu ortaya çıkar. 1950’lerde bilgisayarların piyasaya sürülmesinin ardından internet, akıllı telefonlar aracılığıyla geniş bir küresel bağlantı ağı kurarak, futbolun her aşamada varlık göstermesini mümkün kılar. Bu gelişmeler ışığında, internetin futbolun evrimini etkileyen bir katalizör işlevi gördüğü açıktır.

İnternet, tüm paydaşları etkili bir biçimde bir araya getirerek coğrafi sınırları aşar ve futbolun deneyimini dijital platformlara taşır. Futbol karşılaşmalarına dair televizyon yayınları, bu deneyimin dijital ortamda

devam etmesini sağlayacak çeşitli programlar geliştirir ve internet ile sosyal medyanın iş birliği bu süreci hızlandırır.

Sosyal medyanın tanımını sadece sözlük anlamlarıyla sınırlı tutmak yerine, bireyselleştirilmiş bir yaklaşım benimsemek daha kapsamlı bir anlayış sunar. Sosyal medya, bireyler ve kurumlar arasındaki iletişimi kolaylaştıran, etkileşimi hızlı ve erişilebilir hale getiren, dolayısıyla kitlelere yönelik bir iletişim aracı olarak tanımlanabilir. Futbol sektörü, sosyal medya sayesinde hem bireysel kullanıcılar hem de kulüpler için önemli bir araç haline gelir. Sosyal medya hem yerel hem de uluslararası düzeyde, hızlı ve verimli bir şekilde ürün ve içerik alışverişini sağlayan bir platform sunar, aynı zamanda kulüpler ve taraftarlar arasında doğrudan ve ekonomik bir iletişim yolu açar.

Dünya çapında önemli futbol etkinlikleri, sosyal medyanın küresel etkisini ortaya koyar. 2014 FIFA Dünya Kupası, sosyal medyanın futbol üzerindeki etkisini gözler önüne seren bir örnek teşkil eder. Bu turnuva, sosyal medya platformlarında futbol etkileşimini önemli ölçüde artırır ve futbolun küresel alandaki yayılımını hızlandırır. Özellikle Twitter, Dünya Kupası boyunca *#hashtag* kullanımıyla kullanıcıların futbolla ilgili tartışmalara katılmalarını sağlar, bu da futbolun sosyal medya ile daha derin bir bağ kurmasına olanak tanır. Bu durumu “Sosyal medyanın günümüzde üstlenmiş olduğu “aracı”(fr. *médiateur*) rolünü söylemeden geçemeyiz.” (Demirel, Bogenç, 2014, 409) değerlendirmesiyle ilişkilendirebiliriz.

Sosyal medyanın futbol üzerindeki etkisini değerlendirmek için, platformların sağladığı hız, erişilebilirlik ve etkileşim olanaklarının yanı sıra, taraftarlar ve organizatörler arasındaki iletişimin ne denli hızlandığını göz önünde bulundurmak önemlidir. Sosyal medya, futbolun küresel düzeyde daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmasına ve anında etkileşimde bulunmasına olanak tanır. Bu platformlar, futbolun küresel etkisini pekiştirirken, futbol ve sosyal medya arasındaki ilişkiyi güçlendirir.

4. FUTBOL ALANINDA FARKLI EYLEYENLER VE FUTBOL ÇEVİRMENLİĞİNİN ALANA GİRİŞİ, KONUMU VE ROLÜ

Futbol, tarihsel süreç içinde farklı alanlar ve eyleyenlerle kurduğu ilişkiler aracılığıyla büyüyerek, geniş kitlelere hitap eden bir ürün haline gelmiştir. Bu büyümede, futbol alanının oluşumunda etkili olan çeşitli toplumsal, ekonomik ve küresel etkenler önemli rol oynamıştır.

Futbolun bir alanda eyleyenler sistemi olarak şekillenmesi, Bourdieu sosyolojisi çerçevesinde bazı etkenlere dayanmaktadır. Bu etkenler, futbol alanının gelişim sürecini anlamak için şu sorulara yanıt aramayı gerektirir:

Futbol alanında yer alan eyleyenler ve kurumlar, bu alanı bir mücadele alanı olarak görüp katılım gösterdiler mi?

Alandaki eyleyenler, faaliyetleri sonucunda uzmanlık geliştirdiler mi?

Bu sorulara evet yanıtı verildiğinde, futbolun oluşumunda rol oynayan tarihsel, toplumsal ve ekonomik etkenlerin yanı sıra, eyleyenler grubu ve kurumlar bir sistem oluşturarak futbol alanını şekillendirmiştir. Bu bağlamda, bir alanın oluşması ve gelişmesi için, o alandaki eyleyenlerin kazanımlarını göz önünde bulundurmak ve eyleyenlerin bu rolü oynamaya hazır olmaları gerekmektedir. Demirel'in de belirttiği gibi “ (...) Buna göre, eyleyicinin toplum içindeki konumu ve hareket biçimi/habitusu ile nesnel yapılar/alanlar arasında süren karşılıklı bir ilişki vardır.” (Bogenç Demirel, 2014, 412)

Futbolun küresel bir ürün haline gelmesinde, futbolun araçları ve üretim yerlerinin dönüşümü ve karşılıklı ilişkiler ağı belirleyici olmuştur. Futbol topuyla oynanan basit bir oyun olarak başlayan futbol, zaman içinde daha organize bir yapıya dönüşerek, geniş kitlelere hitap eden bir öğeye dönüşmüştür.

Futbolun küreselleşmesi süreci, teknolojik ve toplumbilimsel gelişmelerle paralel olarak, futbolun yerellikten küreselliğe doğru bir yolculuğa çıkmasına yol açmıştır. Bu dönüşümde, futbol ve medya ilişkisi önemli bir rol oynamış, medyanın futbol üzerindeki etkisi büyük ölçüde artmıştır. Medyanın etkisiyle futbol, sadece stadyumlarda izlenen bir etkinlik olmaktan çıkarak, evlere ulaşan ve geniş kitlelere hitap eden bir ürün haline gelmiştir.

Teknolojik gelişmeler, internet ve sosyal medyanın hayatımıza girmesiyle, futbol alanında yeni aktörler de ortaya çıkmıştır. Kulüpler, sosyal medya yönetimlerini üstlenen iletişim sorumluları ve sosyal medya aracılığıyla kitlelere ulaşan içerik üreticileri, bu yeni eyleyenlerden bazılarıdır. Futbol, yalnızca bir spor olmanın ötesine geçerek, büyük bir ekonomi alanı haline gelmiştir. Artık futbol ekonomistleri, kulüplerin profesyonel çalışanları gibi yeni eyleyenler futbol dünyasına dâhil olmuştur.

Futbol alanındaki dinamiklerin değişmesiyle birlikte, futbolcular artık küresel oyuncular haline gelmiş, bu da dilsel, ekinel ve ekonomik

değişimlere yol açmıştır. Bu değişimlerin bir sonucu olarak futbol çevirmenleri, özellikle ülkemizde, futbol alanının önemli eyleyenlerinden biri haline gelmiştir.

Futbol çevirmenlerin alandaki konumları, diğer eyleyenlerle birlikte ele alındığında, futbol alanında bir iş dünyasının doğduğu ve dilin giderek daha önemli bir hale geldiği görülmektedir. “Çeviri yazılı veya sözlü iletişime aracılık etme işidir. Çevirmen aynı dili konuşmayan kişilerin çeşitli bağlamlarında çok çeşitli iletişim durumları odağında birbirini anlamasına yardımcı olur. Burada konumuz spor, odağımız futbol (Bulut, 2018, s.17)” Futbolcular, teknik direktörler, menajerler, televizyoncular ve spor yazarları gibi eyleyenler, artık bu küresel oyunun oyuncularını haline gelmiştir. Bu oyuncuların karşılaştığı en büyük engellerden biri, iletişim engelidir ve bu engelin aşılmasında dil önemli bir rol oynamaktadır.

Futbolun küreselleşmesiyle birlikte, futbolcular ve teknik direktörler farklı ülkelere transfer olmuştur. Bu transferler, futbolcuların ve teknik kadroların dilsel uyarlama süreçlerini zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda, futbol çevirmenleri, futbolcular ve kulüpler için önemli bir iletişim aracı olmuştur. Yeni futbol pazarlarının ortaya çıkmasıyla birlikte, bu pazarların dilsel gereksinimleri gündeme gelmiştir. Futbol çevirmenlerin rolü, sadece sözlü çeviri yapmakla sınırlı kalmamaktadır. Ayrıca, yazılı çeviri, sosyal medya hesaplarının yönetimi ve futbol kulüplerinin uluslararası pazarlama stratejilerinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bu gelişmeler, futbol çevirmenliğinin profesyonel bir meslek olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Ülkemizde, futbol çevirmenleri, kulüplerin profesyonel çalışanları olarak kabul edilmekte ve alanda mesleki bir gelişim gözlemlenmektedir.

Bir futbol çevirmeninin bu konuda verdiği cevap şu şekildedir:

“Evet, futbol çevirmenliğinin bir meslek olarak tanımlayabiliriz. Çünkü neredeyse bütün profesyonel kulüplerin teknik ve idari kadrolarında bir çevirmen bulunmaktadır. Bu çevirmenler, sadece dil becerilerine sahip olmakla kalmayıp, futbolun dinamiklerine de hâkimdir. Yıllar önce, kulüplerde bu görevleri, dil bilen kişiler yaparken, şimdi profesyonel çevirmenler bu alanlarda görev almaktadır. Bu da mesleki bir gelişimin göstergesidir.” (Sarıtaç, 29.10.2014).

4.1. Futbol Çevirmenliği Mesleğinin Oluşumu ve Standartları: Bir Değerlendirme

Küreselleşen futbol dünyasında futbol çevirmenliği mesleği, futbolun modernleşme sürecinde, ekonomik, küresel, sosyal, ekinsel ve dilsel pek çok etkiden önemli ölçüde şekillenmiştir. Türkiye bağlamında

futbol çevirmenliğinin incelediğimizde, gerçekleştirdiğimiz röportajlar, çevirmenlerin bu alana nasıl girdiklerini ve aldıkları eğitimlerin mesleki gelişimlerinde nasıl etkili olduğunu göstermektedir.

Vedat Kavi, futbol çevirmenliğinin adım atmasıyla ilgili olarak şu açıklamalarda bulunmuştur: “Futbol Çevirmeni olarak işe başlamam tamamen şansım sayesinde gerçekleşti. İspanyol Dili ve Edebiyatı 3. sınıf öğrencisiyken, herhangi bir iş başvurusu için telefon numaralarımızı bırakmamızı istediler. Dil alanında erkek öğrencilerin az olduğu bir dönemde, listede erkek olarak sadece benim adım vardı. Kayserispor’dan bir hocamız okulla iletişime geçerek benimle çalışmak istediğini belirtti. Bu noktada okulumuzun da etkisi büyüktür” (Kavi, [28.10.2015]).

Deniz Sarıtaç ise futbol çevirmenliğinin geçişini şu şekilde anlatmıştır: “Mütercim Tercümanlık alanında öğrenci iken zorunlu staj gereği iki farklı yerde staj yapmam gerekiyordu. İlk olarak bir akaryakıt firmasında staj yaptım, ardından ikinci stajım için bir gazeteyi ayarlamıştım. Ancak, şans eseri, Türkiye’nin önde gelen spor kulüplerinden birinde staj yapma fırsatı doğdu. Kulüpteki stajyerlik deneyimim, okullar açıldığında sonlanacakken, kulüp bana profesyonel olarak çalışma teklifinde bulundu” (Sarıtaç, [29.10.2014]).

Halil Yazıcıoğlu’nun futbol çevirmenliğinin giriş hikâyesi ise farklı bir örnek teşkil etmektedir. Yazıcıoğlu, iletişim fakültesi öğrencisi olarak eğitim aldıktan sonra çeşitli iş deneyimlerinde bulunmuş bir futbol çevirmenidir. Kendisine sorulan “Dil okulunda çevirmenlik yaparken Trabzonspor’a nasıl geçiş yaptınız?” sorusunu şu şekilde yanıtlamıştır: “Bir gün bana, ‘Bir spor kulübünden çevirmenlik için talep var, ilgilenir misin?’ diye sordular. O dönem, Fenerbahçe’nin Aragones’i getirerek yeni bir döneme başlamış olduğu zamanlardı. Ben de Fenerbahçe olduğunu düşündüm, ancak aradığımda Trabzonspor olduğunu öğrendim. Başkan Sadri Şener’in asistanı ve teknik direktör Ersun Yanal’la görüştüm. Ersun Hoca’nın yaklaşımı beni çok etkiledi. Birçok farklı dil konuşan, baştan aşağı değişen bir takım vardı. Birden fazla dil bilmemin avantaj sağlayacağını düşündüler. 2008/2009 sezonu öncesi kulübün büyük hedefleri ve camianın bu hedeflere odaklanması beni heyecanlandırmıştı. Teklifi tereddüt etmeden kabul ettim” (Yazıcıoğlu, [17.04.2015]).

Futbol çevirmenlerin futbol alanındaki rollerini incelediğimizde, bu mesleği yapmak için gerekli olan bazı temel ölçütler ön plana çıkmaktadır. Tıpkı diğer meslek gruplarında olduğu gibi, futbol çevirmenlerin alana

uygun eğitim, uzmanlık, deneyim ve görev aldıkları pozisyonlara hâkim olmaları gerektiği görülmektedir.

Ayrıca, futbol çevirmenliği, bir meslek olarak kabul edildiği için, bu alanda yapılan çalışmaların standartları, görev tanımları ve sorumlulukları da önemlidir. Röportajlardan elde edilen verilerle, futbol çevirmenliği mesleğinin tanımı ve standartları hakkında bazı değerlendirmeler yapılabilmektedir:

Eğitim ve Terim Bilgisi: Çevirmenlik eğitimi almak, futbol çevirmeni olabilmek için yeterli değildir. Futbol terimlerinin doğru ve etkili bir şekilde çevrilmesi gerekmektedir. Çevirmenler, futbolun özel diline hâkim olmalı, terimleri alanın özelliklerine uygun şekilde çevirmelidirler (Özgür & Topaloğlu, 2023; Özgür & Topaloğlu, 2024).

Uzmanlık Alanı: Futbol, yaşayan bir olgu olarak sürekli değişen ve gelişen bir alandır. Bu nedenle, futbol çevirmenlerin de futbolun içindeki terimbilime ve diğer ilgili alanlara (sağlık, iletişim, yasalar vb.) hâkim olmaları gerekmektedir. Çevirmenler sadece futbol içi/dışı iletişime aracılık etmekle kalmaz, kulüplerdeki diğer profesyonellerle de etkileşimde bulunurlar. Sarıtaç, futbol çevirmenliğinin bu yönünü şöyle açıklamaktadır: “Çevirmenin görevi sadece kelime kelime çeviri yapmak değildir. Çeviri yapılan dilde, anlamın doğru bir şekilde aktarılması gerektiğini unutmamalıyız. Örneğin, ‘good match’ ifadesini ‘iyi maç’ olarak çevirmemiz, doğru ifade ‘bizim için güzel bir maç oldu’ şeklinde olmalıdır” (Sarıtaç, [29.10.2014]).

Futbol çevirmenleri, futbolcuların sadece antrenörlerle veya diğer futbolcularla olan iletişimlerinde değil, aynı zamanda sosyal hayatta da önemli bir rol üstlenirler. Vedat Kavi, futbolcularla olan ilişkisini şu şekilde açıklamaktadır: “Futbolcular ne zaman gereksinim duyarsa yanında oluruz. Google’da adımlı yazdığınızda, dönemin gol kralı Makukula’nın sağ kolu olarak anıldığımı görebilirsiniz” (Kavi, [28.10.2014]).

Modern futbol dünyasında, futbol çevirmenliği Türkiye’de profesyonel bir meslek haline gelmiştir. Küreselleşme ve futbolun değişen kanunları sayesinde futbol kulüplerinin profesyonel ekiplerinde önemli bir yer edinmişlerdir. Ayrıca, futbol çevirmenleri, basın mensuplarıyla da yakın iş birlikleri yapabilmektedir. Bu bağlamda, Haber Türk televizyonu ve gazetesi Galatasaray muhabiri Erhan Telli’nin futbol çevirmenlerin rolleri hakkındaki görüşlerine başvurulmuştur: “Galatasaray’da yıllardır yabancı oyuncularla çok iyi ilişkiler kuran Mert Çetin örneği, çevirmenliğinin sadece dil bilme yeteneğiyle sınırlı olmadığını gösteriyor. Yabancı oyuncuların

Florya'ya ilk adım attıklarında karşılaştıkları en önemli isimlerden biri olan Mert, onlarla iletişime geçip tüm gereksinimlerini çözme konusunda 24 saat görev yapmaktadır" (Telli, [10.06.2016]).

Futbol çevirmenlerin profesyonel meslek olarak konumlanmalarında, alandaki gelişmeler doğrultusunda değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu değişimlerle birlikte futbol çevirmenleri, sadece çeviri yapmakla kalmayıp, kulüplerdeki iletişim ve idari departmanlarda da görev almaktadır. Bununla birlikte, futbol çevirmenlerin görevleri, sadece futbolcuların ya da antrenörlerin demeçlerini iletmekten ibaret görülmemeli, aynı zamanda kulüplerdeki sosyal yapıyı da kapsayan çok yönlü bir pozisyon olarak değerlendirilmelidir.

Futbol, küresel çapta büyük bir kitleyi etkileyen ve yoğun bir rekabetin olduğu bir alandır. Futbol çevirmenleri, yalnızca dilsel bir aracılık yapmanın ötesinde, futbolun küresel pazarında, medya dünyasında ve kulüplerin iç yapılarında önemli bir rol oynamaktadırlar. Futbolun profesyonel dünyasında çevirmenler, futbolcular, teknik ekip ve kulüp yöneticileriyle birlikte, futbolun küresel iletişiminin sağlanmasında kritik bir yer tutarlar. Çeviri süreci, dilsel doğruluk ve anlam kaybı olasılığı arasında denge kurmanın yanı sıra, futbolcular, kulüp yöneticileri, teknik ekip ve taraftarlar gibi farklı eyleyenlerin çıkarları arasında bir denge kurmayı gerektirir.

Futbolun doğasında bulunan *taraf olma* olgusu, futbol çevirmenleri için profesyonel yaşamlarının önemli bir zorluğunu oluşturur. Futbolun kendisi, taraftarlık ve takım tutma ile şekillenen bir oyundur, dolayısıyla çevirmenler de futbolun bu doğasında taraf olma durumuyla karşı karşıya kalabilirler. Sarıtaç (2014) bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Taraf olma noktasında ise meslek olarak genelde gençlerin yaptığı bir iş ve çok doğaldır ki hepimizin taraftarı olduğu kulüpler var ve bu işin yaş aralığı da 22-30 civarı ve taraftar olunmasına rağmen bir yerden sonra bizlerde profesyonel kişiler haline geliyoruz" (Sarıtaç, 2014). Bu profesyonellik süreci, çevirmenlerin işin doğasında bulunan taraf olma durumuyla başa çıkmalarını zorlaştırabilir. Ancak, profesyonellik, her zaman taraftarlık ve çıkarların önünde gelmelidir.

Futbol çevirmenleri sıklıkla eleştirilere tabi tutulurlar. Bu eleştiriler genellikle, çevirmenin doğru ya da yanlış tercüme yapmasıyla ilgilidir. Ancak Sarıtaç (2014) bu eleştirilerin genellikle "magazinsel" boyutta olduğunu belirtir: "Tercümanlar, milyarlarca insanın izlediği ve takip ettiği bir alanda görev yaptıkları için her hareketleri göz önündedir" (Sarıtaç,

2014). Çevirmenlerin işlerinin "magazinsel" eleştirilere maruz kalmasının bir nedeni de futbolun küresel ölçekte popüler bir fenomen olmasıdır. İnsanlar, futbol dünyasında görev alan kişilerin, özellikle de çevirmenlerin her hareketini dikkatle izler ve hatalı bir tercüme yapmaları durumunda onları eleştirirler.

Bununla birlikte, futbol çevirmenlerin karşılaştığı bir diğer önemli etken, kulüplerin ve futbolcuların çıkarlarıdır. Kulüpler, futbolcular ve teknik ekipler, iletişimin kontrolünü sağlama çabası güderler. Bourdieu'nün (1984) toplumsal alan teorisi, her alanda bir güç mücadelesi ve çıkarlar olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, futbol da bir alandır ve futbolun içinde yer alan eyleyenler arasında sürekli bir iktidar mücadelesi vardır. Kulüpler, futbolcular ve taraftarlar, her biri kendi çıkarlarını savunarak futbolun küresel pazarındaki rekabette yer almaktadırlar. Çevirmenler ise bu rekabetin ortasında, kulüplerin çıkarlarına hizmet eden bir dil aracısı rolü oynamaktadırlar.

Çevirmenlerin karşılaştığı kısıtlamalar, futbolun küresel etkilerinden de beslenir. Küreselleşme, futbolun sadece yerel bir oyun olmaktan çıkıp uluslararası bir endüstri haline gelmesine yol açmıştır. Bu, futbol çevirmenlerin rollerinin de küresel ölçekte önem kazandığı bir ortam yaratmıştır. Çevirmenler, sadece dilsel becerileriyle değil, aynı zamanda futbolun küresel stratejik yapısına dahil olarak da görev yapmaktadırlar. Bu durum, onların profesyonel kimliklerini ve mesleki bağımsızlıklarını etkileyebilir.

Bourdieu'nün *illusio* kavramı, bireylerin toplum içindeki konumlarına göre hareket ettiklerini ifade eder. Bu bağlamda, futbol çevirmenleri, kulüplerin ve futbolcuların talepleri doğrultusunda hareket ederken, kendi ekonomik ve profesyonel çıkarlarını da gözetirler. "Bourdieu alana giren herkesin sonunda bir *illusio* yani çıkar peşinde koştuğunu vurgular; bu çıkarlardan birinin de maddiyat olduğu açıktır" diyerek, çevirmenlerin da profesyonel yaşamlarında ekonomik çıkarlar peşinde olduklarına işaret etmektedir. (Demirel Bogenç,2014, s.411)

Bu çıkarlar, kulüplerin ve futbolcuların çevirmenler üzerindeki etkisini artırabilir. Sahip oldukları bu sermayenin sonuçta bir *illusio* doğurduğu yani çıkar sağlamaya yönelik bir hareket biçimi oluşturduğu belirlenmiştir (Özsöz, 2007, s. 18,19).

Kavi (2015), kulüplerin menfaatleri doğrultusunda çevirmenlerin her şeyi çevirmediğini belirtir: "Çevirmen her şeyi çevirmez, altın kural budur. Kulüp menfaatleri gereği, birçok kez her şeyi çevirmediğim oldu" (Kavi,

2015). Çevirmenler, kulüplerin ve futbolcuların çıkarlarını gözeterek, bazen bazı bilgileri dışarıda tutmak ya da belirli konularda konuşmamak zorunda kalabilirler. Bu durum, çevirmenlerin profesyonel yaşamlarındaki en önemli zorluklardan birini oluşturur. Kavi, bu durumu daha ayrıntılı olarak ifade ederken, “Bunun sonuçları oyuncu/oyuncu, oyuncu/yönetici ya da kulüp arası ilişkileri zedeleyebilir” (Kavi, 2015) diyerek, kulüplerin çıkarlarının çevirmenlerin çeviri süreçlerine nasıl yansıdığını anlatmaktadır.

Sonuç olarak, futbol çevirmenleri, sadece dilsel bir köprü değil, futbolun küresel arenasında önemli bir stratejik eyleyen haline gelmiştir. Futbolun küresel boyutta artan etkisi, çevirmenlerin profesyonel kimliklerini ve görevlerini şekillendirirken, aynı zamanda onların karşılaştıkları etik ve toplumsal sorumlulukları da artırmaktadır. Çevirmenler, kulüplerin ve futbolcuların çıkarlarını gözeterek, futbolun küresel dinamiklerine uygun bir şekilde hareket ederken, aynı zamanda futbolun küresel pazarı ve iletişimiyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmektedirler.

4.2. Çevirmenlerin Alandaki Konumu Üzerine

Bir alanın gelişebilmesi için o alanda belirli kazanımların elde edilmesi gerekir. İnsanlar ve kurumlar, alandaki rollerini üstlenmeye hazır olduklarında, sistemde yer alarak bir alanın oluşumunu sağlarlar. Alandaki eyleyenler, uzmanlık kazandıkça, yeni pozisyonlar oluşur. Alanda farklı eyleyenler ortaya çıktıkça, alanın dinamikleri de değişir (Bourdieu, 1984, s. 114). Futbol, başlangıçta basit bir oyun olarak ortaya çıkmış, ancak zaman içinde kurumsal yapılar ve organizasyonlarla organize bir hale gelmiştir. Dünya Kupası, Avrupa Şampiyonası gibi büyük turnuvalar ve Şampiyonlar Ligi gibi uluslararası ligler futbolun organizasyonlarını oluşturmuş, büyüyen teknoloji de bu alana yenilikler getirmiştir. Radyo-televizyon gibi kitle iletişim araçlarının gelişmesi, futbolun kitlesel yayılmasını sağlamış, sosyal medya ve internet gibi platformlar ise futbolun küresel bir öge olmasına katkı sağlamıştır.

Küreselleşme kavramı, futbolun tarihi süreçten çıkıp modern futbola doğru geçişine yardımcı olmuştur. Bourdieu'nün modern spor (fr. *le sport moderne*) ifadesinden hareketle, futbolun modernleşmesinden bahsedebiliriz. Bu dönüşümde toplumsal, tarihsel ve ekonomik etkenler önemli rol oynamaktadır. Toplumsal değişim ve futbolun kurumsallaşması, futbolcuların küresel birer oyuncuya dönüşmesine neden olmuştur. Bu dönüşüm, futbolun büyük bir ekonomi yaratmasına ve futbolcuların serbest dolaşım haklarıyla küresel çapta transfer olmasına olanak tanımıştır. Sonuçta

futbol bir ürün haline gelmiş ve bu ürünün konumlanmasında ekonomik etkenler önemli bir rol oynamıştır.

Futbolun küreselleşmesi, futbol çevirmenlerin da alandaki konumlarını yeniden şekillendirmiştir. Bourdieu'nün kavramlarından *konumlanma*, *hiyerarşi* ve *strateji* gibi terimler, futbol çevirmenlerin alandaki rolünü açıklamak için kullanılmıştır. Çevirmenler, futbolun küresel bir öğeye dönüşmesiyle birlikte, kendi konumlarını belirlemek zorunda kalmışlardır. Bu süreçte futbol, bir ürün olarak konumlanmış ve çevirmenler bu alandaki çeviri süreçlerinin önemli bir parçası olmuştur.

Çevirmenlerin futbol alanındaki konumu, sadece dilsel aracılıkla sınırlı kalmaz. Futbolculardan kulüp yöneticilerine kadar, tüm futbol eyleyicilerinin çıkarları doğrultusunda hareket ederken, çevirmenler da kendi profesyonel ve ekonomik çıkarlarını göz önünde bulundururlar. Demirel Bogenç bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Nasıl ki sosyal bilimler çoklu-öneriler, çoklu aktörler/eyleyiciler, çoklu eleştiriler, çoklu kesitler demekse, çeviri ürünü de birçok karar aşamalarından geçerek erek kültüre taşınır” (Demirel Bogenç, 2014, s. 404). Bu bağlamda, futbol çevirmenleri, kendi çeviri süreçlerinde birçok karar aşamasından geçerler ve bu kararlar, futbolun dinamiklerine göre şekillenir.

Futbol çevirmenleri, bazen kulübün çıkarlarını ön planda tutarak bazı bilgileri sansürleyebilir veya çeviri sürecini kulübün menfaatlerine uygun olarak yönlendirebilirler. “Büyük” kulüplerde yer alan çevirmenler, bu kararları verirken kulübün ekonomik ve toplumsal konumunu, taraftarın tepkilerini ve kulüp yöneticilerinin taleplerini dikkate alırlar. “Küçük” kulüplerde ise çevirmenler daha az baskı altında çalışabilirler. Ancak her durumda, çevirmenlerin karıştığı çeviri süreçleri, futbolun küresel dinamikleriyle uyumlu olmalıdır.

Futbol alanındaki çevirmenlik, Türkiye’de ve yurt dışında farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Avrupa’da, futbol çevirmenlerin görev tanımları daha geniştir ve özel şirketler bu alanda profesyonel hizmetler sunmaktadır. Örneğin, İngiltere, İtalya, Almanya, Fransa gibi ülkelerde futbol çevirmenleri sadece dil hizmeti sağlamakla kalmaz, aynı zamanda sosyal medya yönetimi, multimedya çevirisi ve taraftarla etkileşim gibi farklı alanlarda da hizmet verirler. Türkiye’de ise futbol çevirmenleri genellikle saha içinde ve dışında her alanda görev alırken, profesyonel şirketlerin verdikleri hizmetler henüz yaygınlaşmamıştır.

Çevirmenler, futbolun küresel bir endüstri haline gelmesiyle birlikte profesyonelleşmiş ve uzmanlaşmışlardır. Bourdieu'nün kavramlarıyla

açıklanabilecek bir şekilde, futbol çevirmenleri, alanda hiyerarşik bir düzende konumlanmış ve belirli stratejiler doğrultusunda hareket etmektedirler. Bu konumlanma süreci, futbol çevirmenlerin alanın eyleyenleriyle etkileşimini ve futbolun küresel ekonomisinde nasıl yer aldıklarını anlamamıza olanak tanımaktadır.

4.3. Türkiye ve Avrupa’da Futbol Çevirmenlerinin Rollerine Üzerine

Futbol çevirmenliğinin küresel düzeydeki uygulamaları incelendiğinde, özellikle Türkiye ve Avrupa arasında önemli farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Yapılan araştırmalar ve görüşmeler neticesinde, bu farklılıkların hem kurumsal yapılanma hem de uygulama düzeyinde olduğu saptanmıştır.

Avrupa’da, özellikle İngiltere, İtalya, Almanya, Fransa, Belçika, Yunanistan ve İskandinavya ülkelerinde futbol çevirmenliği hizmetleri genellikle profesyonel şirketler aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu şirketlerin bilinen örneklerinden Clark Football Languages², çeviri hizmetlerinin yanı sıra: sosyal medya iletişim danışmanlığı, multimedya çevirisi, dil eğitimi gibi geniş bir yelpazede hizmet vermektedir.

Bu noktada bireysel olarak çevirmenlerin de rolü dikkat çekmektedir. Röportaj gerçekleştirdiğimiz İngiliz futbol çevirmeni Marc Joss’un profesyonel deneyimi bu farklılığı net bir şekilde ortaya koymaktadır: “Normalde basın toplantıları ve medya röportajları için çeviri yaparım, antrenmanlara ve soyunma odasına girmem. (Joss,2015)”

Bu yaklaşım, Avrupa’daki çevirmenlerin hem bir açıdan daha sınırlı ama uzmanlaşmış bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Türkiye’de ise durum oldukça farklıdır. Deniz Sarıtaç’ın belirttiği gibi: “Aslında tercüman pozisyonu kulübün bazen organizasyon yapan bir personeli yani dışarıdaki bir organizasyondan tutun sağlıkla ilgili bir durum olduğunda örneğin futbolcu MR çekirmeye gideceğinde de yanında olunan özetle kulüp içerisinde profesyonel bir grup futbolcuya asistanlık hizmeti veren o kulübün bir profesyoneli olarak tanımlanabilir.” (Sarıtaç, [29.10.2014])

Vedat Kavi de benzer bir deneyimi paylaşmaktadır: “Katılıyorum, yeni bir kültür, yeni bir dil ile tanıştıkları için özel hayatlarıyla bizler ilgileniyoruz. Banka hesabı açılmasında, alışverişte, oturma izni alınırken,

² <https://www.footballinterpreter.com/football-interpreters>

telefon, internet bağlatılmasında. Herhangi bir restoranda, markette seçeceği yemeğine kadar biz yardımcı oluyoruz.” (Kavi, [28.10.2014])

Bu farklılıkların temelinde yatan nedenler şöyle sıralanabilir:

1. Kurumsal Yapılanma: Avrupa’da futbol endüstrisinin daha profesyonel ve uzmanlaşmış bir yapıya sahip olması, çeviri hizmetlerinin de özel şirketler aracılığıyla sağlanmasına yol açmıştır. Türkiye’de ise çevirmenler doğrudan kulüp bünyesinde çalışmakta ve daha geniş sorumluluklar üstlenmektedir.

2. Kültürel Yaklaşım: Türkiye’de futbolcuların toplumsal ve ekinel uyarlamalarına daha fazla önem verilmekte, bu da çevirmenlerin rolünü genişletmektedir. Erhan Telli’nin belirttiği gibi: “Yabancı oyuncuların havaalanında uçaktan iner inmez tanışıp kaynaştıkları bu isim, neredeyse 24 saat boyunca yabancı oyuncuların her türlü ihtiyaçları ve sıkıntılarına çözüm bulabilme konusunda özveriyle çalışan bir yetkili.” (Telli, [10.06.2016])

3. Mesleki Gelişim: Avrupa’da futbol çevirmenliği daha çok dilsel uzmanlık gerektiren bir alan olarak görülürken, Türkiye’de kültürel arabuluculuk ve sosyal adaptasyon becerilerini de içeren geniş bir yetkinlik alanı olarak değerlendirilmektedir.

4. Eğitim ve Sertifikasyon: Avrupa’da futbol çevirmenliği için özel eğitim ve sertifikasyon programları bulunurken, Türkiye’de bu tür programlar henüz yaygınlaşmamıştır. Bunun yerine, çevirmenler deneyim yoluyla alan uzmanlığı kazanmaktadır. Ayrıca genellikle ülkemizde yer alan üniversitelerin çeviribilimlerinden mezun kişilerin ilk olarak sisteme dahil edildikleri de görülmektedir.

Bu karşılaştırmalı çözümleme, futbol çevirmenliğinin Türkiye’de kendine özgü bir gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. “Bir alanın ilerlemesi için o alanda bazı kazanımlar olmalıdır. İnsanlar ve kurumlar rolünü oynamaya hazır olmalıdırlar. Alanda yer alan eyleyenlerde sistemde ve kurumlarda görev almaya başlayarak bir alanın oluşmasını sağlarlar. İlgili oldukları alanda uzmanlık geliştirdikleri takdirde o alanda yeni pozisyonlar oluşur. Eyleyenler ve kurumlar bütünüyle bir alan gibi çalışmaya başladıklarında yeni eyleyenler alanda ortaya çıkmaya başlar. (Bourdieu, 1984, 114)”

Bourdieu’nun alan teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, Türkiye’deki futbol çevirmenleri sadece dilsel araçlar değil, aynı zamanda ekinel sermayenin taşıyıcıları ve toplumsal sermayenin üreticileri olarak

karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, mesleğin gelecekteki gelişimi açısından hem zorluklar hem de fırsatlar sunmaktadır.

Bu bölümün sonunda şu çıkarımı yapabiliriz: Türkiye’de futbol çevirmenliği, Avrupa’dakinden farklı olarak, daha kapsamlı ve çok boyutlu bir profesyonel faaliyet alanı olarak gelişmektedir. Bu gelişim süreci, mesleğin geleceğine yönelik standartlaşma ve kurumsallaşma ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen bulgular dört temel ekseninde değerlendirilebilir:

- **Futbol Çevirmenliğinin Profesyonelleşme Süreci:** Bulgular, Türkiye’de futbol çevirmenliğinin hızlı bir profesyonelleşme sürecinden geçtiğini göstermektedir. Görüşülen çevirmenlerin deneyimleri, mesleğin başlangıçta rastlantısal bir şekilde icra edilirken, zamanla kurumsal bir nitelik kazandığını ortaya koymaktadır. Bu profesyonelleşme sürecinde, çevirmenlerin sadece dil becerileri değil, futbol alanına özgü terminoloji ve kültürel yetkinlikleri de önem kazanmıştır.
- **Sorumluluk Alanlarının Genişliği:** Türkiye’deki futbol çevirmenleri, Avrupa’daki meslektaşlarına kıyasla daha geniş bir sorumluluk alanında faaliyet göstermektedir. Çevirmenler sadece dilsel aktarım değil, kültürel arabuluculuk, sosyal adaptasyon ve idari destek gibi çeşitli rolleri de üstlenmektedir.
- **Kurumsal Konumlanma:** Bourdieu’nun alan teorisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, futbol çevirmenlerinin kulüp hiyerarşisinde giderek daha stratejik bir konum edindikleri görülmektedir. Bu konumlanma, çevirmenlerin hem kültürel hem de sosyal sermaye birikimini yansıtmaktadır.
- **Küreselleşmenin Etkileri:** Futbolun küreselleşmesi ve Bosman Kararı gibi yasal düzenlemeler, çevirmenlerin rolünü ve önemini artırmıştır. Çok dilli ve çok kültürlü futbol ortamında, çevirmenler kritik bir köprü işlevi görmektedir.

Bu bulgular, futbol çevirmenliğinin Türkiye’de özgün bir gelişim çizgisi izlediğini ve mesleğin geleceğine yönelik hem fırsatlar hem de zorluklar barındırdığını göstermektedir.

6. SONUÇ

Bu araştırma, çevirmenlerin futbol alanında üstlendikleri belirli pozisyon, rol ve sorumlulukları Bourdieu’nun toplumbilimsel teorileri ve

kavramları bağlamında çerçeveselendirerek, Türkiye’de yaygın olan futbol çeviri uygulamalarının farklı ve karmaşık yapısını ortaya çıkarmak ve aydınlatmak temel amacı ile tasarlanmıştır. Futbolun küreselleşmiş bir ölçekte faaliyet gösterdiği bir çağda, etkili ve net iletişimin önemi, özellikle dil sınırlarını aşan etkileşimler açısından artırılmış ve ekinse alışverişleri kolaylaştırmada ve kulüpler ve oyuncular arasında daha güçlü bağlantılar geliştirmede çok önemli bir rol oynayan futbol çevirmenlerin ortaya çıkmasına ve böylece işlevlerini sadece çeviri görevlerinin ötesine genişletmeye yol açmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, Türkiye’de faaliyet gösteren futbol çevirmenlerin, Avrupa’daki meslektaşlarına kıyasla hem maç sırasında hem de idari bağlamda çeşitli görevlerde önemli ölçüde daha proaktif ve etkili roller üstlendiklerini göstermektedir. Bu özel senaryo, futbol çevirmenlerin önde gelen futbol kulüplerinin ayrılmaz üyeleri olarak giderek daha fazla tanındığı ve kabul edildiği ve sonuç olarak, bu kulüpler operasyonları için yaşamsal önem taşıyan iletişim süreçlerindeki konumlarını stratejik olarak geliştirdikleri büyüyen bir eğilimi vurgulamaktadır. Bir dizi röportaj ve ayrıntılı çözümlemeler sayesinde, futbol çevirmenlerine verilen beklentilerin sadece dil yeterliliğini değil, aynı zamanda ekinse nüansları sağlam bir şekilde anlamayı ve futbol sporunun kendisine ilişkin derin bir bilgiyi kapsadığı ortaya çıkmıştır. Bu daha geniş sorumluluk kapsamı, çevirmenlerin kendi kulüplerinde oynadıkları rolleri ve taraftarlara ve medya temsilcilerine karşı yükümlülüklerini etkili bir şekilde genişletmiştir.

Futbolun, yalnızca bir spor olarak kimliğini aşan geniş bir küresel ekonomik ve ekinse arena olarak kavramsallaştırıldığı, futbol çevirmenlerin dinamik bağlamda üstlendikleri rollerin sürekli geliştiği ve genişlediği ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgular, Türkiye’deki çevirmenlerin sadece futbol sahasında aktif olarak yer almadıklarını, aynı zamanda çeşitli futbol kulüplerinin idari ve iletişim birimlerinde bütünsel olarak yer aldıklarını göstermiştir. Bu gelişen durum, çevirmenlerin çeviri göreviyle sınırlı olmadığını, bunun yerine önemli ekinse arabulucular olarak hizmet ettiklerini ve ilgili kulüplerinin halkla ilişkiler çabalarında önemli sorumluluklara sahip olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Futbol giderek küresel öneme sahip bir görüngü olarak ortaya çıktıkça, çevirmenlerin sadece dil becerilerine değil, aynı zamanda futbolun ekinse ve ekonomik boyutlarına ilişkin kapsamlı bir anlayışa sahip olmaları gerekliliği eleştirel bir şekilde belirlemiştir. Bourdieu’nun teorik *habitus* ve *sermaye* yapıları göz önüne alındığında, futbol çevirmenlerin profesyonel

rollerinin içsel bir parçası olarak geliştirdikleri yetkinlikler onlara önemli bir toplumsal ve ekinel sermaye kazandırmış ve böylece futbol alanındaki konumlarını güçlendirmiştir. Futbol çevirmenlerin yerine getirdiği dilsel ve ekinel arabuluculuk rollerinin, toplumda önde gelen bir ekonomik ve sosyal güç olarak futbolun gelişen etkisiyle birlikte nasıl önemli bir dönüşüm geçirdiği açık hale gelmiştir.

Türkiye’de futbol çeviri uygulamasının profesyonelleşme sürecinden geçtiğini ve çevirmenlerin bu alanda giderek yeni sorumluluklar üstlendiği ortaya çıkmıştır. Analizden çıkarılan sonuç, Türkiye’de futbol çeviri mesleğini kurumsallaştırmak ve pratik için net standartlar koymak için daha yapılandırılmış düzenlemelerin oluşturulmasına acil gereksinim olduğudur. Bu bağlamda, gelecekteki araştırma girişimleri, futbol çevirmenlerin profesyonel gelişimini artıracak eğitim ve sertifika programları geliştirmeye odaklanabilir. Ayrıca, futbolun küresel eğilimlerin etkisi altında sürekli gelişen bir alan olduğu göz önüne alındığında, diğer ülkelerdeki yorumlama uygulamalarını araştıran karşılaştırmalı çalışmalara katılmak faydalı olacaktır.

Bu çalışmanın doğasında bulunan sınırlamalar, futbol çevirmenleriyle yapılan görüşmelerin belirli sayıda kulüple sınırlı olması, böylece örneklemenin genişliğini kısıtlaması ve ülke genelinde daha kapsamlı bir temsil elde etmeyi imkânsız hale getirmesi gerçeğini içerir. Bu araştırmanın kapsamını ve derinliğini geliştirmek için, çeşitli liglerden ve kulüp seviyelerinden çevirmenlerin katılımını içeren daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilir. Ayrıca, futbol çevirmenlerin devam eden mesleki gelişimini desteklemeyi amaçlayan özel eğitim programlarının geliştirilmesi, çeviri eğitiminde yeni teknolojilerin bu gelişen alanda standartlaştırılmış profesyonel uygulamaların oluşturulmasına önemli ölçüde katkıda bulunulacaktır. Etkili bir çeviri eğitimi, öncelikle bilimsel temellere dayanan programlarla şekillendirilmeli ve dinamik bir süreç olan çeviri alanının zenginleşen çalışma alanlarına odaklanma gerekliliği gündeme gelmelidir. (Aslan,2021)

Sonuç olarak, bu çalışma sayesinde futbol çevirmenlerin sadece bir yabancı dil çevirisinin aracıları olarak değil, kulüplerin kullandığı ekinel ve toplumsal etkileşim stratejilerinde önemli oyuncular olarak hizmet ettikleri kesin olarak tespit edilmiştir. Giderek birbirine bağlı ve küreselleşen futbol ortamında, çevirmenlerin rolü, temel iletişim hizmetlerinin sağlanmasını aşarak farklı ekinlerin ve toplulukların ortak bir spor deneyiminde yaklaşmasını sağlar. Bu bağlamda, futbol çevirmenlerin çok dilli iletişim becerileri ile ekinel arabuluculuk yeteneklerinin geliştirilmesi, sporun

uluslararası düzeyde daha derin bir anlayışla deneyimlenmesine olanak tanıyacaktır.

Bu bağlamda, futbol çevirmenlerin alandaki konumu, işlevi ve etkileşim ağları, saha araştırmaları ve profesyonellerle yapılan görüşmeler aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, futbolun çağdaş toplum üzerindeki toplumbilimsel etkilerini anlamamıza katkı sağlamaktadır. Bu araştırma ile futbolun toplumbilimsel bir olgu olarak günümüzdeki konumu, çeviri süreçleri üzerinden yeniden değerlendirilmiş, futbolun yalnızca bir oyun değil, aynı zamanda çok yönlü bir toplumsal alan olarak şekillendiği ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, futbol sadece eğlence amaçlı bir spor olmaktan çok daha fazlasını ifade eden, farklı toplumsal sektörlere nüfuz eden ve çok sayıda paydaşın etkileşimde bulunduğu bir alan haline gelmiştir. Futbol alanında faaliyet gösteren çevirmenler de bu yapının ayrılmaz bir parçası olarak, çok dilli küresel arenada futbolun etkileşimini ve devamlılığını sağlamada önemli bir rol oynamaktadır.

7. SUMMARY

This study examines the role of translators in Turkish football through Pierre Bourdieu's sociological concepts of habitus, field, and relationality. The research analyses how globalization and regulation changes like the Bosman ruling have transformed football from a simple game into a global phenomenon, creating new linguistic challenges and modifying the roles of key actors, particularly translators.

We used qualitative research methods, with semi-structured interviews. Interviews done with three professional football translators two of them from Turkey, one of them is from England, and a sports journalist also from Turkey. The findings reveal that football translators in Turkey have significantly broader responsibilities compared to their European counterparts, serving not just as linguistic mediators but as cultural intermediaries who play crucial roles both on and off the field.

The research highlights how football translators in Turkey have become integral members of professional football clubs, managing not only translation duties but also administrative tasks and communication responsibilities. Their role extends beyond mere linguistic translation to include cultural mediation, public relations, and strategic communication management. The study discusses that football translators must have not only strong language skills but also comprehensive knowledge of football

terminology, cultural nuances, and the sport's technical aspects and the aspects of the other actors.

The analysis, framed through Bourdieu's theoretical concepts, shows how translators have developed their professional identity within the football field, accumulating both social and cultural capital that strengthens their position in the industry. The research reveals that translators must often navigate complex power dynamics, balancing the interests of various actors including players, coaches, club management, and media representatives.

The study identifies several challenges facing football translators in Turkey, including the lack of standardized professionals. Unlike in European countries where specialized companies often provide translation services, Turkish football translators typically handle a wider range of responsibilities directly within club structures. The research concludes that as football continues to globalize, the role of translators has evolved from simple language intermediaries to becoming key players in clubs' cultural and social interaction strategies.

The study recommends developing more structured regulations to institutionalize football translation as a profession in Turkey and establishing clear standards for practice. It also suggests the need for comparative studies examining translation practices in other countries and the development of specialized training programs to support the ongoing professional development of football translators.

Despite its methodological constraints, primarily stemming from the limited number of participant interviews, this research significantly contributes to understanding the dynamic landscape of football translation in Turkey. The study effectively illuminates how the profession has evolved to meet the demands of modern football's increasingly international nature. Furthermore, it provides crucial insights into translators' vital role in bridging cultural divides within the globalized football industry, demonstrating their importance as cultural mediators rather than mere linguistic interpreters.

8. KAYNAKLAR

- Akşar, T. (2005). *Endüstriyel futbol*. İstanbul: Literatür.
- Akşar, T. (2016). Bosman Kararları ve Futbolda Liberal Devrim. www.arsiv.ntv.com.tr/news/280928.asp [25.05.2016].
- Aslan, E., (2021). Çeviri Eğitiminde Yeni Teknolojiler. Akademik Çeviri Eğitimi Araştırmaları (pp.165-185), Paradigma Akademi.

- Artun, T. Ü., Atabeyoğlu, C., Aydın, N., Hiçyılmaz, E., San, H., Sevinçli, O. V., & Somali, V. (1992, Haziran). *Türk futbol tarihi*. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=703>
- Boniface, P. (2006). *Futbol ve küreselleşme* (Çev. İ. Yerguz). NTV Yayınları.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1984). *Question de sociologie*. Paris: Les Éditions de Minuit.
- Bulut, A. (2018). *Türkiye’de Futbol Çevirmenliği* (Vol. 1). Çeviribilim.
- Çimen, T. (2015, Temmuz 14). Türk futbol markalarının sosyal medya kullanımı. <http://sosyalmedya.co/futbol-sosyal-medya-dosya/>
- Demirel Bogenç, E. (2014). Çevirinin Bourdieu Sosyolojisiyle Yapılan Yüzü, Çeviri Sosyolojisi. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, 76, 402–409.
- Dinar, Gökhan. Türkiye’de futbol alanında farklı eyleyenler: Çeviri ve Çevirmenin Rolü. Yıldız Teknik Üniversitesi. 2017
- Deniz Sarıtaç, Röportaj, Gökhan Dinar. (2014, Kasım 4).
- Erhan Telli, Röportaj, Gökhan Dinar. (2016, Haziran 16).
- FIFA, (2014). *Fifa World Cup™ Comparative statistics 1982-2010*. http://www.fifa.com/mm/document/fifafacts/mencompwc/51/97/30/fs301_01a_fwc-stats.pdf [18.12.2015].
- FIFA, (2015, Aralık). *2014 Fifa World Cup™ reached 3.2 billion viewers, one billion watched final*. <http://www.fifa.com/worldcup/news/y=2015/m=12/news=2014-fifa-world-cuptm-reached-3-2-billion-viewers-one-billion-watched--2745519.html> [18.12.2015].
- Football Interpreter/ Our Services. ”Footballinterpreter.com, <http://www.footballinterpreter.com/our-services> [08.06.2016].
- Kayserilioğlu, Sertaç. “Fenerbahçe Spor Kulübü Kuruluş Tarihi.” <http://www.fenerbahce.org/kurumsal/detay.asp?ContentID=3> [09.08.2013].
- Halil Yazıcıoğlu. (2015, Nisan 17). İşini iyi yapan insan olmak. *Jolly Tur Blog*. <https://blog.jollytur.com/isini-iyi-yapan-insan-olmak-halil-yazicioglu-roportaji/>
- Joss, Marc, Röportaj, Gökhan Dinar (2015, Aralık 2015)
- Jiang, Zhaoxia. (2019). 1. Football translation as a profession in China.
- Klose, A. (2015). Televizyon futbolu. In T. Bora, W. Reiter, & R. Horak (Eds.), *Futbol ve kültürü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kuper, S. (2012). *Futbol asla sadece futbol değildir*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Özgür, U., & Topaloğlu, Y. (2023). Fransızcadan Türkçeye aktarılan spor terimlerinin ses ve biçim bakımından incelenmesi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 8(2), 588–609. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1288456>
- Özgür, U., & Topaloğlu, Y. (2024). Fransızcadan aktarılan sözcüklerin Türkçedeki yardımcı eylemlerle kullanımının incelenmesi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(2), 1191–1220. <https://doi.org/10.34083/akaded.1501631>
- Özsöz, A. (2007). Sociological analysis of football in Turkey.
- Özsöz, C. (2007). Pierre Bourdieu’nün temel kavramlarına giriş. *Sosyoloji Notları*, 18–19.

- Şenduran, F. S., & Donuk, B. (2006). *Futbolun anatomisi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Şentürk, Ü. (2007). Popüler bir kültür örneği olarak futbol. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 25–41.
- TRT. *Kilometre taşları*. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/kilometre-taslari>
- Vedat Kavi, Röportaj. (2016.Aralık 7)
- W. Alsubhi. (2024). 2. Translation of social media posts: Saudi football clubs social media posts as case study. *International journal of religion*, doi: 10.61707/5anv6v28

Çatışma Beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ilişkilerimin bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederim.

Destek ve teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.